

תצוה, המדור - הגיגים, ד"ר חזות גבריאלי

מקור השמחה והעצב אחד הוא

חז"ל לא אמרו "משנכנס אדר מרבין בשמחה", אלא – "אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה - כך משנכנס אדר מרבין בשמחה", (תענית כט, א). יותר מכך, רוב ככל הפוסקים מתעלמים מגמרא זו. הרמב"ם מתעלם מן השמחה בחודש אדר ויהמחבר' מזכיר את מיעוט השמחה בחודש אב אך אינו מתייחס לריבוי השמחה בחודש אדר. על אף ששני עמודי ההוראה, הרי"ף והרא"ש מציגים את הגמרא כלשונה נהג המחבר נגד הכלל שהוא עצמו קבע ו'פסק' כהרמב"ם. כנ"ל לרמ"א בהערותיו. תשובות רבות בעניין ואין זה המקום לפרטן. אני מבקש להאיר את העניין מנקודת מבט נוספת.

לפנינו 'פסיקה' של עם ישראל שאינה מתבססת על רב מסוים דווקא. כוחו של מנהג זה גדול מאוד שכן מקורו בנשמת האומה. עבור עולם החסידות מהווה פסיקה זו 'לחם' של ממש. כך לדוגמה מצאנו את דברי הרבי מקוזניץ ('עבודת ישראל') האומר כי כבר מראש חודש אדר מתחילה ההארה של מרדכי הצדיק. בתפיסת נשמת האומה ימים אלו התקבעו כימים של 'מסוגלות', ימים של שמחה טבעית שמקורותיה הרחק מעבר לאירועים ההיסטוריים של מגילת אסתר.

מה בעצם אומרת המימרא של רב במקורה? **המלמד** הוא מיעוט השמחה בחודש אב, **הלמד** הוא ריבוי השמחה בחודש אדר. שיטת הלימוד הינה בדרך **ההנגדה המקבילה**. פעמים נדמה כי הדרך הנכונה לעבודת הבורא הינה במיעוט כוחות החיים ולכל הפחות בצמצום. ברור לכל בר בי רב כי בחודש אב יש למעט בשמחה בשל האירועים הנוראיים שהתרחשו בחודש זה (=המלמד). חורבן בתי המקדש מספקים לנו את המינון הנכון ליחס שבין קודש לחול. הישיבה בתענית עלולה לחזק את התחושה כי זו הדרך היחידה להתחזק ולהתקרב אל בורא עולם. רב מלמדנו כי זו טעות לחשוב כך. קיימת עוד דרך והיא אפילו עדיפה, לעבוד את השם מתוך שמחה ומתוך קידוש כוחות החיים. רב מצביע על המשותף שבשני הדרכים.

בספר הכוזרי (מאמר שני אות נ) מצאנו תיאור נפלא לדרך זו: "ואכן בכניעתך בימי התענית לא תקרב אל האלוה יותר מאשר בשמחתך בשבתות וימים טובים, אם שמחתך זו באה מתוך מחשבה וכוונה, כי כשם שהתחוננים צריכים מחשבה וכוונה, כך גם השמחה בדבר האלוה ובמצוות צריכה מחשבה וכוונה, למען תשמח במצוה עצמה מתוך אהבתך למצוה עליה...".

להערות: hazutg@gmail.com